

De hoc ergo quod mirabilis fuerit illa lectio docet. Sed et alios quod plurimos per illud tempus ammirabiles in presbyterio viros nostram memoriam tenet. ut apud Alexandriam Hieronymus. Delecius homo apud pontum qui episcopus postmodum factus est. Sed Hieronymus quidem acer ingenio. in diuis scripturam nobiliter eruditus: vita purissimus: atque ad christianam philosophiam nudus: et penitus expe ditus: doctor ecclesie in comparabilis privatim et publice mirabiliter disputans. Delecius homo tante fuit suauitatis in moribus et tanta dulcedinis: ut Delaticus a sodalibus vocaretur. In omni eruditione perfectus. In rhetoricis talis erat: ut aliis studentibus nunquam vacasse putaret. In cunctis hominum philosophie generibus que in quinque diuisiduntur disciplinas: ita erat per singulas communitus: ut cum in vnaqueque quis experiri voluisset: in hac sola a puero habuisse exercitium iudicaret. Cumque esset eruditionum prerogativa magnificus: virtus tamen animi et vite sinceritas longe in eo magnificentior habebat. Quae nobis persecutionis tempore in fuga positum apud palestina diligenter et plenius agnoscere licuit. Igitur hierosolymis post Hymeneum: de quo paulo antememoriauimus Zapdas sacerdotum suscepit. Quod paruo tempore administratum Vermoni post se tradidit. Hic usque ad nostri temporis persecutionem apostolicam inibi quam suscepit cathedram conseruauit. Apud alexandriam homo Maximus qui successerat Dionysio cum in decem et octo annis sacerdotum transgressisset: Theonas succedit. Cuius tempore Achillas eiusdem ecclesie presbyter ecclesiastice scholae magisterium tenuit: eruditione: fide: conuersatione: et moribus insignis. Theonas homo cum decem et nouem annis sacerdotum inculpabiliter ministrasset: sed tradidit Petro: viro inter principes egregio. Hic duo decem annis in episcopatu illius urbis exegit. Quorum tres ante persecutionem reliqua post nouem diuersis in temptationum generibus duris. Quibus se in omni agone persecutionum positus artioribus vinculis continentie distingeret: et ad utilitatem atque instructionem ecclesie in verbo dei nobiliter insistere: satisque vigilanter erga omnes sacerdotum curam diebus sudaret ac noctibus: nono persecutionis anno episcopatus homo sui duodecimo: martyrum

coronam capitis obtruncatione promeruit. Hucusque successiones episcoporum: gesta quoque diuersa domini et saluatoris nostri unitate: usque ad tempus persecutionis in qua ecclesie quoque destructe sunt: historie mandauimus. De reliquo homo agones martyrum quos ipsi per nos metipsums vidimus describentes: posteris ad memoriam relinquamus.

Finit Liber septimus

Incipit octauus Liber ecclesiastice historie cum capitulorum annotatione.

Apostolorum successione intra septem libris a nobis conclusis: in hoc octauo volumine dignum credidit: etiam ea que nostris temporibus gesta sunt: posteriorum memorie relinquare. et hinc iam a nobis sermo sumat exordium.

De nostri temporis ac Diocletiani et Maximiani et Maximim persecutione.

Capitulum I.

Tem an nri temporis persecutione quam mirabiliter quod magnifice per vniuersum mundum sermo christi et pietatis doctrina profecerit: et in quantum sublimitatis ascenderit enarrare vires nostras superat. Nosci tamen et ex hoc possibile est: quod aliquanti ex principibus romanis et facultate regendi principis iuris quod dicendi nostris prebebat. Et conuicibus et ministris atque vniuersae domui sue non solum credere in dominum Iesum christum: verum et cum omni fiducia ac libertate in fide agere sinebant: ita ut illos sibi fideles ac familiares ducerent de quibus certi erant quod pro fide christi nihil proficiendum sapient. Sicut fuit opiatissimus ille doctor rotheus in cubiculo regum: qui propter fidem domini fidelissimus in omnibus habebat. Quis et cunctis preferri honore meruit et amor. Cuius et Boronius: ceterique cum ipsis in domino fideles: vel qui intra palacium in summis honoribus erant: vel qui ad prouincias gubernandas preferri ceteris fidei preterplatione merebant. Jam homo multitudines coentium intra ecclesias presbyterorum et precipue in diebus festis innumerabiles ceteras uas per loca lingua fluentes quod digne potest

Ecclesiastice historie

rit explicare: cum ne ipsa quidem antiqua receptacula sufficerent: sed quotidie orationum domus dilatarent: ita ut amplitudo earum includere instar urbium videretur. Sic per ipsos plurimum ecclesiarum status incrementum per superioribus augebatur: et gloria eorum terris excelsis et cuncta supereminens festinare videbatur ad celum. Nulla ei occurrebat invidia: nullus luor: nequissimi demonis obuiabat: quod niquaquam celestis dextre fulciebatur auxilio populus etiam tunc bene de deo pietatis cultu et iusticie obseruatione premeritus. Uerum ubi ex multa libertate: multaque indulgentia vicariati sunt mores et disciplina corrupta: dum alter alteri inuidemur: et alter alteri derogamus: dumque nos inuicem mordemus et iculamus: et aduersum nosmetipsos intestina perlicia commouemur: dum per boz iaculis priorum corda terimur: dum principes cum principibus populi cum populis seditiones et certamina committimus: dum simulatio in vultu: dolus in corde: fallacia profertur in verbis: et malorum per singula cumulus intumescit: diuina prouidentia iacturam disciplinam populo suo illatam ex plima pace et nimia sui lenitate perspicimus: aggreditur primo sensibus refrenare lapsantes: et integro adhuc ecclesie statu congregationibusque manentibus indulget interim eos qui erant in militata tantum gentilitium persecutione pulsari. Sed cum nullum ex hoc clementie eius intellectus populis redderet: quod non potest velut ignorantes deus absque diuina prouidentia res agi ducerent. et per hoc eo magis persistere in malis suis. atque ipsi qui duces populi videbantur et principes: diuini mandati imemores effecti aduersum se inuicem contentiombus: zelo: liuore: supbia: inimicitibus: atque odiis: inflamarentur: ita ut tyrannidem potius quam sacerdotum tenere se crederent. christianam humilitatem et sinceritatis oblitum: sacra mysteria prophetarum mentibus celebrarent: tunc demum per vocem Hieremie prophete obsecravit dominus in ira filie syon: et deiecit de celo gloriam israel. nec rememoratur est scabellum pedum suorum in die ire sue. Et sic iteque dicunt. Submersit deus omnem decorum israel: et omnes macerias eius destruxit. Et rursus sicut dicit in psalmis. destruxit testamentum suum sui. poluit in terra sanctificationem eius per ecclesiarum scelerum subuersionem. et destruxit omnes macerias eius. posuit munitiones eius in timorem. diriperunt populum eius omnes qui transierunt per viam: per quibus cum

etis opprobrium facti sumus vicinis nostris: exaltauit ei dexteram inimicorum nostrorum: et auertit adiutorium gladii sui: et non adiuuit nos in bello: sed et destruxit eum ab emundatione et thronum eius elisit in terram. Paucos fecit dies nostros et super omnia effudit super nos confusione. Summa namque malorum nobis affuit omnium tunc cum domus orationis et ecclesie dei viui ad solum deducte sunt: atque ab ipsis subuerse sunt fundamentis. Diuine quoque scripture in medio platearum igni cremate sunt. Pronefas ipsi hereticis vidimus oculis. Sacerdotes domini et pastores ecclesiarum publice denudatos inuerecunde et inhoneste huc atque illuc ab impijs tradita: ut completeret ille sermo propheticus qui ait. Effusa est contumelia super principes et seduxit eos in inuio et non in via. Sed non est nostrum describere quanta in sacerdotibus dei iniuriarum genera collata sint. Sicut ne illud quod est nostrum duximus exponere singillatim quanta prius inter nostros rabies dissentionis exarserit. Hoc solum historie tradere licuit: quod iusto dei iudicio et necessaria correptione diuinam sensum manum: Neque ei refert in medium proferre: pro quibus vel turbo persecutionis inuectus est. vel quis quantumque infidelitatis procella submersit. Sed illa sola commemorabo. que vel nos ipsos dicentes: vel alios edificent audientes. Propter quod hinc iam diuinos agones beatissimorum martyrum breuiter inquam possumus explicabimus:

De ecclesiarum subuersionibus.

Capitulum II.

Nonusdecimus agebat annus imperii Diocletiani mensis martius et dies solennis pasche iminebat. Cum edicta principis per omnes terras ponerentur: ut cuncte que ubicunque visque sunt ecclesie ad solum visque destruerentur. Scripture sacre igni exurerentur. Si quis iter nostrum alicuius honoris prerogatiua muniret: sublata hac maneret infamis. si quis seruorum permansisset christianus libertatem consequi non posset. Nec omnia his que primo aduersum nos lata sunt continebantur edictis.

De qualitate persecutionum.

Capitulum III.

Non multum tempore adduntur et alia. Iubetur ut omnes qui per loca singula ecclesiarum pre-

sunt primo quidem coniungantur in vincula: tunc deinde omnibus suppliciorum simulacris imolare cogantur. Hinc vero ingens spectaculum sacerdotum dei effecti sunt huic mundo et angelis et hominibus: cum persecutorum crudelitate ad supplicia raperentur: et agones mirandos omnibus defudarēt. Illos autem qui et multo plures fuerunt quos metus oppresit: et ante congressionem solus terror elisit preterire melius puto. Ceteri vero quorum mens promptior et fides validior fuit tormenta patiebantur. Flagris alij discerpebantur: alij unguulis fodiebantur: alij ignitis laminis urebantur. Ex quibus nonnulli quidem fatigati cedebant alij usque ad finem patientiam observabant. Ex ipsis autem persecutoribus quidem tanquam miseratione usque adhibebant nonnullos nostrorum ad incesta sacrificia: et quasi sacrificassent clamabant cum non sacrificassent. De alijs vero cum appropriassent quidem immundis hostijs acclamabant ipsi quod iam imolassent et abscedebant: in eo tantum culpabiles quod crimen sibi obiectum cum silentio paterent. Alij semivivi sublatis tanquam mortui perciebantur. Alij pedibus tracti inter eos qui sacrificassent deputabantur. Aliqui sane exclamabant ingenti voce et testabantur se non sacrificasse sed esse christianos: tali se gaudentes commensatione decorari. Nonnulli etiam maiori fiducia: neque imolasse se: neque unquam imolaturus esse testabantur. Quibus tamen ab assistentibus iniuriantibus ora continuo atque oculi crudeliter ut tacerent: et violenter expellebant tanquam ad quem euissent. Tantu erant impijs studij: ut positum suum viderent implese. Sed non aduersum beatos martyres impie sed facere licebat. Quorum patientie et magnanimitatis virtutes: quibus nullus digne proferat sermo: tamen pro mediocritate virium nostrarum que possumus enarrabimus.

De martyribus.

Capitulum III.

Sicut primo omnium quoniam sicut diximus ignis huius exordium inter solos militares parua scintilla proflauerat: cum delegerent si qui essent inter milites christiani: ut autem immolandum sibi sciret: aut militiam pariter vitamque ponendam: pluri mi ex ipsis militiam pro fide christi: pauci etiam animas posuere. Tunc vero inde flamma sumens initium tota pro populis et sacerdotibus ex-

aggerasset incendia: possibile non est numero comprehendere quanti quotidie pene per singulas quasque vires et prouincias martyres efficiebantur.

De his qui apud Nicomediam passi sunt
Capitulum V.

Tenim apud Nicomediam vir quidam de nobilibus honore et dignitate seculi illustris: simul ut vidit aduersus cultores dei in foro crudelia edicta pendere: calore nimio fidei ignitum publice populo inspectante iniecta manu librum inique legis detrahit: ac minutatim discerpit: Augusto in eadem urbe simul cum Cesare constituto. Ad quos cum relatum esset religiosi et illustris viri factum continuo omnium in eum crudelitatis genere descuerunt ne quidem solum efficere quauerunt: ut eum inestum aliquis videret in penis: sed letum atque hilarivultu: cum iam viscera in supplicijs defecissent: spiritus tamen letabatur in vultu. Ex quo tortores sui grauius cruciabantur quod oia suppliciorum genera sumebant in eum: quod ne triste quidem ex his reddere poterant.

De his qui in domibus regum erant

Capitulum VI.

Est huc ad unum et Dorothei sodalibus qui in cubiculo regis erant quos semper in affectu habiti fuerant liberorum: intentionis transferunt in sania. Etenim cum de immensis supra memorati martyris supplicijs liberum causaret: educti ipse iubetur in medium: atque immolare compellitur: abnuens imperator appendit et flagris toto corpore laniari: videlicet ut doloris necessitate faceret quod precipiebat inuitus. At ille cum maneret immobilis: visceribus iam nudatis: iubet aceto ac sale perfundi. Eumque etiam hoc tormenti genus constantiter ac fortiter tolerassit: craticula prunis substrata poni iubet in medio: ibique quod reliquum fuerat in verberibus absumpti corporis superponi: et non ad subitum: sed sensim paulatimque succendi: quod scilicet pena pro telaret in legum. Eumque ministri scelerum hinc modo corpore modo inde versantes: per membra singula penas inciperent: et supplicia renouarent: sperantes ab eo elicere se posse consensum. Ille firmus in fide. et ouans

Ecclesiastice historie

in spe: cōsumptis iam et igne resolutis car-
nibus suis: vltimū spiritū in fide letus ex-
halat. Tali Petrus (hoc enī ei nomen est)
martyrio decoratus. vere Petri extitit et fi-
dei heres et nois. Huius institutor in disci-
plina et magister in officiis que intra palā-
ciū exhibebant Dorotheus erat cubiculi res-
gū ppositus habes secū officio: fide et ma-
gnanimitate parē Borgoniū. Quorum isti-
tutionibus optimis omnes pene cubiculi mi-
nistri in fide dei vigilanter et libere p̄siste-
bant. Dorotheus igit et Borgonius cum
Petrū tam crudelibus viderent: atque mani-
bus supplicis cruciari: p̄stanter et libere.
Cur aiunt impator punis in Petro men-
tis sententiā: q̄ in nobis omnibus viget. Ut
quid in illo crimen ducit: qd̄ a nobis omni-
bus confitetur. Nec nobis fides: hic cultus:
et vnanimis eadem sententiā: quos ille cū
in mediū nihilominus venire iussisset et si-
milibus penis aut peioribus supplicis affe-
ctos: ad vltimū laqueo appensos necari
iussit. Tūc et Anthimus ipius vrbis epi-
scopus in dñi Jesu ch̄i cōfessione p̄durās
martyriū gloriā capitis obrūcatione susce-
pit. Hunc autem tanq̄ p̄e bonū pastorē
viā martyriū p̄euntē: vniuersa pene gregis
sui multitudo p̄sequit. Accidit namq̄ apud
Ficomediā in ip̄is diebus partē aliquā pa-
lacij icēdio p̄flagrari. Hoc impator a no-
stris factus falsa suspiciōe p̄sumpsit. Ex q̄
in estimabili furore succensus: iubet omnes
nostrōs aceruatim collectos: alios q̄dem
gladio obrūcari: alios ignibus conflagra-
ri. Sed in illis p̄ diuinā grām maior fide
ignis ardebat. Deniq̄ cū assistentes mini-
stri interrogarēt singulos si qui forte sacri-
ficaturi vellent dimitti: tā viri q̄ mulieres
ne interrogari qd̄ se patiebant: sed vltro
vel flāmis irruere: vel cedētibus gladiis cer-
tatim obiectare ceruices. Lūq̄ iam illi spe-
ctatoribus ip̄is nimietas crudelitatis hor-
resceret: et ministri sceleꝝ partē populi na-
uiculis iniectā: in mediū pelagi abducūt
ibiq̄ in sententiā fidei p̄sistētes p̄cipitabāt
in p̄fundū. In tantū p̄o apud eos rabies
crudelitat̄ exarsit. vt regios p̄eros mar-
tyres effectos: cū p̄m humanitatis ordinē
fuisent sepulture mādati effoderēt d̄nuo
et corpora eorū p̄icerēt in mare: hoc dicen-
tes: ne forte d̄i efficiant̄ christianoꝝ. Et il-

li qui deos adorare nolūt: seruos n̄ros in-
cipiant adorare. Putant ei qd̄ diuinus apud
nos honor martyribus deferat. Cū hec apud
Ficomediā gererent: vbi cruentus et ferocis
auctor ip̄e crudelitat̄ p̄ioꝝ carnibus inbia-
bat haud segnius etiā apud Deletenen. p̄
ninciā Syriāq̄ omnes ecclīaz p̄ncipes
carceribus retruditi: et in vincula conijci edis-
ctis p̄ncipalibus v̄gebant: simulq̄ cū his
ex plebe viri et mulieres nobilesq̄ et igno-
biles rapiebant. et fiebat vbiq̄ speculum
miserabile ac fedū. Subito namq̄ inueni-
ebat in vrbe silentiū. in carceribus cōstipa-
tio: in vrbe p̄ plateas hō nullus: in carces-
ribus vacuus locus nullus: vt nō t̄az rei ad erga-
stulū dūci: q̄ ciuitas tota migrasse vis-
deret ad carcerem. Latene q̄ homicidis:
adulteris: feneratoribus: et sepulchrorū viola-
toribus fuerat fabricate: nunc ep̄iscoporum et
p̄sbyterorum diaconorumq̄ et lectorum. atq̄
omniū religiosorū hominū colla cōstrin-
gūt. ita vt criminosis nec vicula sup̄essent
nec locus ergastuli resideret. V̄z cū per-
uenisset ad principē estuare carceres: et p̄
inocētū penas locū deesse criminosis: no-
ua rursus decreta mittunt: vt ex his q̄ cō-
clusi erant si qui vellet immolare liber ab-
scederet: qui p̄o abnueret diuersis penarū
generibus interiret.

De Egyptijs q̄ apud Fenicē passi sunt
Capitulum VII.

Quam iā q̄ntē p̄ singulas puincias
multitudines martyꝝ: et p̄cipue in
Africa ac mauritanie Thebaidis
quoq̄ atq̄ egypti regionibus extite-
rint: numero cōprehēdere q̄s. valeat. Sz
ne illorū qd̄ quorū agones apud palestina
vel Tyrū que est vrbis maxima Fenicē: p̄-
sentes inspexim⁹ vt dignū est memorare
sufficimus. Tanta etenim ab eis p̄tute p̄se-
ueratiē aduersum illata supplicia p̄pieta-
te certatū est vt nisi quis p̄us d̄no et salua-
tori nostro credat dicenti. Quia ecce ego
vobiscū sum omnibus diebus vsq̄ ad p̄sum-
mationē seculi: et ei⁹ virtuteꝝ martyribus
sciat esse p̄sentē: reb⁹ gestis deroget fideꝝ.
At nos vt dixi non audita sed oculis no-
stris inspecta narramus. Exquirebant di-
uersa tormentorū genera sib̄ inuicē succe-
dentia. Flagris primo per om̄e corp⁹ dei

martyres carpebant. Post hec tradebant ad bestias, adhibebant leones, vrsi, par di, atq; omne ferarū gen⁹. apu quoq; sed z tauri: quibus ferro et igni feritas adde-
 bas. Preparabant hec oia aduersus cul-
 tores dei: z omnis cōtra eos hominū besti-
 arūq; z elementorū crudelitas armabat.
 Ad hoc dei cultores denudati statuunt i
 medio arene loco, additur adhuc arte in-
 tra caueas bestijs furoz: z ita seuiores se-
 metipis affecte prouūt claustris, replēt
 subito stadiū: circūdāt ecclesiā martyru
 i medio sitā: circūcunt sepi⁹ et oblustrāt:
 z diuine virtutis adesse eis custodiaz sen-
 tientes procul ab eorū corpib; abscedāt.
 Sed ilico furoz qui reprimēbat i beluis
 transit in homies. Nemo presentē dei vir-
 tutē: nemo diuinū p̄s adesse sentit auxi-
 lium: sed mittunt quib; hoc artis est insti-
 gare bestias aduersum eos quos diuina
 dextera defendebat. Verum ille: vt ostens-
 deretur oib; nō feritatē deesse bestijs sed
 diuinam dei cultorib; adesse custodiam:
 illos ipos qui ad instiganduz mittunt in
 credibili velocitate discerpūt. Et cum iaz
 null⁹ ex huiusmodi artificib; auderet ac-
 cedere: iubent ipi sancti martyres cōmor-
 tis manib; et velut puocantib; incitare
 aduersum se beluas. Sed ne sic quidē pa-
 ri aliquid poterāt. Verum et si forte aliq;
 fuisset ex beluis cōcitata: euz puenisset ad
 proximuz: p̄tinus in semetipam cōuersa re-
 pedabat. Tūc vero stupor ingēs z pauor
 omnes qui inspectaculis considebāt in-
 uaserat: vidētes homies nudos in quib;
 plurimi p̄me adhuc etatis in medio tot
 ac tantaz positos ferarū: itrepidus oēs
 z impuidos: extensis ad celū palmis et
 oculis ac mente totos cū deo: nō solū ni-
 bil curare terrena: verū nec carnē quidez
 suā magni pendere z ipis iudicib; pauor
 re tremētib; reos leto z hilari vultu i me-
 dio persistere bestiaz. Sz o dure z impie
 mortalū mētes: Bestiarū feritas dei vir-
 tute māsuēcit: humana vero rabies nec
 ferarum mitescit exemplis. Sed tentat
 adhuc ab hominib; deus. Iubent ali; ve-
 re criminosi bestijs subigi. Qui tamen ili-
 co vt apparuerūt alius a leone: ali⁹ a par-
 do: ab vrsis alius exesus: aut a tauro in-
 acra dispersus est. Et ita omnes intra mo-

mētum temporis percūnt. Sed ne sic q̄
 dem incitate bestie cultorib; dei aliquid
 molestie generabant. diuino spiritu eos
 velut mur⁹ validissimis ambiēte. Verax
 nāq; ille est q̄ dixerat: vbi fuerint ex vob
 duo vl tres: ibi ero in medio eorū. Luz er-
 go nec sic q̄dē aliquid egisset humana se-
 uicia: iubent mutari fere: z ablati prioris
 bus alie rursum dimitti. Que cū et ipē si-
 militer vt priores nihil triste dei cultorū
 bus intulissent: amotis etiā his seuiores
 feris martyrib; hoies mittūt qui soli pos-
 sent imanitate beluas: crudelitate feras:
 atrocitate bestias superare. Bladijs igif
 peragunt quod bestijs nequiuēnt. Et vt
 in omnibus se ostenderent beluis esse ne-
 quiores: prohibebāt etiā cadauera māda-
 ri terre: sz iubebāt fluctib; dari. Hec apō-
 Titum venerandi martyres qui ad illam
 vrbē de egypti partib; venerāt mirifico
 certamine desudarūt.

De ipa Egypto.

Capitulū. VIII.

In sua vero puincia apud egyptū
 innumerabiles alij non inferiori
 gloria tam viri q̄ femie: sed z pue-
 ri ac senes p̄fide dñi n̄ri iesu ch̄ri
 p̄sentē vitā paruipendētes: future glorie
 beatitudinē quesuere. Quidam ex ipsis
 post verbera: post vngulas: post flagella:
 aliosq; diuersi generis horribiles crucia-
 tus: flāmis traditi sūt. alij i mare p̄cipitau-
 ti: nōnulli etiā capite celsi: ita vt spōte cer-
 uices suas securib; darēt. nōnulli inedia
 cōsumpti. alij patibulis affixi: in quibus
 quidam more pueris capite deorsuz p̄f-
 li sunt: pedib; in sublimē sublatis.

De Thebaide.

Capitū. IX.

A pud Thebaidā p̄o omnē narra-
 tionē supat agitata crudelitas:
 p̄vngul testas ficulū vasculoz
 adhibebant tortores: q̄b; oē cor-
 pus eo vsq; lacerabāt: donec totā carnis
 eraderēt cutē. Mulieres q̄z nudas: ita vt
 ne pudenda quidem contegerentur: arte
 quadam compositis machinis vno pe-
 de in excelsum suspensas: z capite i terrā
 demissas: idignissimo spectaculo exposi-
 tas p̄dere per diem continuum sinebāt.

k

Ecclesiastice historie

Alia sicubi vicine sibi due arbores inueniebant: vi quadā ab vtraq; inflexis cōtra se inuicē ramis: eisq; singul' singulos pedes martyris obligātes: subito ramos q̄s vi inflexerāt relaxabāt: Qui cū ad sitū suū naturali impetu referent: discerpis dissecatiq; viscerib; auulsa secuz mēbra rapiēbant. Et hoc nō paucis aliquib; diebus at paruo tempore: sed per annos aliq̄t quotidie: qm̄ minimū decem: interdū autē et centum in vna die viri vel mulieres: s; et paruuli supradictis penarum generib; trucidabantur. Verum et nos ipsi per idē tempus cum in egypti partibus iter ageremus: oculis nostris inspeximus: vt sedenti pro tribunalibus seu iudicio presidi offerrentur innumeri fidelium populi: quos ille singulos per ordinē cōfessos se ch̄ianos capite plecti iubebat. Cūq; hi certatim se et spōte gladio subiacerent confessione premissa: ille humanus et crudelis: nec multitudinis contemplatione: nec virtut; eorum magnanimitate permotus duci nihilominus omnes et ceteri capite iubet. Egrediunt cūcti pariter ad cōtiguū menib; campū: nō carnificum nexib; tracti: sed fidei vinculis colligati. Nemo defuit cū nemo se seruaret: sponte omnes imo et alter alterum puenientes: ceruices cedentib; obiectabant. defecerunt carnificū manus: et succedentes sibi inuicem fatigati sunt. Debetata ē acies gladij: videbam fessos residere carnifices: vires resumere: anios reparare: mutare gladios: diē quoq; ipm̄ nō sufficere ad penas. Nullus tamen ex omnibus nec puulus quidē infans deterreri potuit a morte. Sed hoc solū singuli pauescebāt: ne forte dum pperum sol vergens clauderet diem: separatus a psortio martyrum remaneret. Sic cōfidentia fidei constanter et fortiter cum leticia et exultatione mortē presentem velut eterne vite principia rapiēbant. Deniq; dum priores quicq; iugularentur: reliqui non desidia aut torpori animos indulgebāt: sed psallentes et hymnos deo canentes: locū quisq; sui martyrij expectabat: vt hec agentes etiam extremos spiritus dei laudib; exhalarent.

De Filea martyre
Capitulū. X.

O Vere mirabilis et oi veneratiōe dignus grex ille beatorum: turma virorum fortium: corona splendoris glorie christi. Hanc sane coronā preciosior omni lapis et gemma nobilior Fileas adornabat. Hanc turmam pibat ductor illustrior. hanc gregem pastor nobilior decorabat. Huius Filee martyris passionem apud Gregorium historius egregie pscriptā recognoui. atq; mirabilē eū apud impios: de diuina religione nimium disputasse: vt et nece Socrati philosophi quā apud athenas p veritate tulerit in testimoniū illis protulisset: Fileas huic nomē ē: q̄ erat ep̄s vrbis illius q̄ appellat Thimnis. Hic nobilitatē p̄mi gñis s̄m animi p̄tutē de celestibus trahebat: de terrenis s̄o quantū ad seculū p̄tinet: p̄m̄ in rhomana republica fuerat honoribus functus: eruditione q̄ libera lium litterarū et omnibus q̄ ad animi virtutem p̄tinent exercitijs apprime eruditus nouissimā hanc que prior est omnium s̄m domini p̄hiam ita suscepit: vt omnes qui p̄cesserant anteiret. Cūq; plurimos p̄p̄inos quos et cōsanguineos nobiles viros in eadem vrbē haberet: frequēt ad p̄sides ducēbāt: eiusq; monitis vt acquiesceret tot et tantis p̄p̄inquis exorantibus respectus habere vxoris et cōtemplationē suadebatur suscipere liberorum: neq; cepta presumptione p̄sistere. Ille velut si saxo immobili vnda allideret garriētū dicta respueret: animus ad celū tendere: deū in oculis habere: p̄p̄rentes et p̄p̄inos sanctos martyres et ap̄los ducere. Aderat tūc quidā vir agēs turmā militū rhomanorum: Philozomus nomine. Qui cum videret Fileā lachrymis p̄p̄inorum et p̄sidis calliditate fatigari: nec tū flecti aut ifringi vllatenus posse exclamabat. Quid inaniter et sup̄fluo cōstātia viri tentatis? Quid cum q̄ fidem deo seruat infidelem vultis efficere? Quid eū cogitis negare deū: vt hominibus acquiescat? Nō videtis q̄ aures eius verba v̄ra nō audiūt: q̄ oculi eius vestras lachrymas nō vidēt: Quō potest terrenis lachrymis flecti: cuius oculi celestē gloriā aspiciūt et cōtinent. Post hec dicta cunctorum ira in Philozomū versa: vnā eandēq; eū cū Filea subire sniam poscunt. Quibus libenter annuēs iudex: vtrūq; plecti capite iubet.

Verum quoniam Filee fecimus mentionem: et ingenij atque eruditionis eius studium predicauimus: non videtur absurdum si aliqua ex opusculis eius in quibus de martyrum passionibus memorat historie huic que ad rem videlicet pertinent inseramus. Scribens igitur ad Thimnitas idem Fileas: post aliquanta hec refert. *Horum pro nobis bonorum exempla prebuerunt beati martyres: qui simul vna nobiscum in agonibus perdurantes: semper quod ex diuinis scripturis fuerat institutum: oculum mentis sue in deo habentes defixum: mortem pro pietate absque trepidatione cupiebant. Indefinenter etiam considerabant dominum nostrum Iesum christum propter nos homines factum hec nos docuisse. ut usque ad mortem oblectemur aduersum peccatum. Siquidem ipse non rapinam arbitratus sit esse se equali deo: sed semetipsum exinanivit formam serui accipiens: et habitu repertus ut homo: humiliauit semetipsum usque ad mortem: mortem autem crucis. Qui exemplum secuti beati martyres omnes cruciati: et penas susceperunt: ne fidei sue conscientiam macularent: quam quidem perfectam in eis charitas foras eiciebat timorem. Quorum si velim tolerantie enumerare virtutes: et exponere robur constantie nec mihi copia tanta sermonis est: nec puto alijs nisi his solis qui oculis suis intuebantur que gesta sunt videri credibilia. Erant enim expositi omnibus volentibus pro libidine inferre supplicia. et si quod alijs pro oculis excogitans nouum genus supplicij contrulisset licebat inferre. Uerberabantur igitur alij fustibus: alij virgis: flagris quoque alij: nonnulli loribus districti: vel funibus appensi. Et erat studium per singulos pene nouum genus inuenire supplicij. Post tergum alij vinculis manibus appendebantur: et trocleis distenti: membratim diuellebant. Jam vero unguibus exarari vetus et leue ducebat. Quod et si forte genus supplicij cuiusquam fuisset adhibitu: non ut latronibus et homicidis solet tamen latera fodiebant: sed et ventres et femora ac tibie: et usque ad unguem ungula perueniebant. Sed ne facies quidem ac vultus et frons a tormentis remanebat immunis: addebat et super omnia ut postea quod fuissent humana corpora absque omni humanitate laniata exposita in publico et nudata: non solum veste sed etiam cute: crudele cum etis pretercuntibus spectaculum fieret. Quos*

dam columnis districtos et post tergum distortis brachijs vinctos derelinquebant. Jam vero hi qui ante presidium suspendebantur: non id solum tempus quod ab eo vel discutiebant vel cruciabantur: sed totum pene diem cum alij actus agerentur in eculeis exagebantur: si forte aliquid ex his persistentes iugis pene continuatione a proposito firmitate deciderent. Tanta vero in his crudelitas erat: et tantum ab eis omnis penitus humanitatis sensus aufererat: ut postea quod omne corpus vel tormentis vel verberibus fuisset absumptum: trahi nudum pedibus rursus iubere ad carcerem: atque ibi cippo neruo pedibus conclusis: recentibus adhuc terga vulneribus reicerent in solis testaz fragmentis substratum. Interea quod plurimi usque ad mortem constantiter et fortiter perdurantes: inuentoribus scelerum immanitatem crudelitatem pudorem non minimum commiserant. Alij vero recepta corporis sanitate ad reparandos denuo agones dispersatores penarum sponte provocabant. Quos illi erubescerent rursus ad tormenta reuocare: ipsa eorum audacia perterriti capite eos cedi iubebant. Iste sunt veri in deo philosophi beati martyres Filee voces: quas in vinculis positus et in carcere reclusus commisit sibi ecclesie scribebat. quibus vna secum socios eos martyrum et consortes celestium faceret coronatorum.

De quadam ciuitate apud Frigiam pro christi nomine tota coronata.

Capitulum XI.

Am vero illud quod apud Frigiam gestum est quis audeat preterire: in quo et communia humanitatis: et propria romanorum regni iura violata sunt. vbi urbem quandam christianorum civium in qua cumque et populorum omnis et honorati viri et curator ac magistratos christianos se esse: nec acquiescere ad sacrificandum faterentur circudari militibus iuberent: cunctosque simul cum mulieribus viros: cum paruulis senes: cum civibus ciuitatem: iniecto igne concremari: ita ut nullus penitus ex illa urbe: etiam cumque optio volentibus daret abscederet. Et hoc in ciuitates perpetratum est: quod si in hostes egisset non tam crudelitatis habuisset. Verum beati huiusmodi numerosique martyrum pariter ab vniuersa urbe suscepti: auctor et dux extitit vir

Ecclesiastice historie

pietate et religioe atq; omni benignitate clarus Adauct⁹ noie: patria z genere ita lus honorib; palatij p'gradus singulos vsq; ad officioz magistratū pfunct⁹. Rationes quoq; per illud tps summaz partium administras in supradicta vrbe degebat. Cui⁹ i cōfessione chruisti cōstantiaz omnis populus secutus: boni ducis exemplo summaz vere partiu per martyriū cōsecutus est palma: Sz vnde sufficim⁹ p'pria vniuscuiusq; martyris per singulos enumerare supplicia. Quis ei possit v'l illa repeteret: quib; apud Arabiā scilicet martyres securib; celi sūt: Aut quō q's reterat que i cappadocia gesta sūt: vbi crura fragi dei cultorib; iubebant: Quis mesopotamie referat cruciatūs: vbi christianos suini tergoris more singulis manib; pedibusq; suspēdos: amarissimo fumo sub in gesto idignis cruciatibus enecabant: Alios p' lento igne p'pe adhibito tormentis longiorib; absumebant.

De his que apud Alexandriam et Antiochiam gesta sunt.

Capitulum XII.

Illa autē quō replicē que apud alexandriā gesta etiā veterē poetaz fabulas vincūt: vbi obtruncat⁹ aurib;: atq; inhonesto vulnere narib;: manū q; ceterorūq; membrorū summitatibus amputatis: truncū abire sinebāt derisus. Apud antiochiā p' quō recordabor craticulas prunis ipositas: q' b; chriani suppositi torrebant: Sed inter hec nobiliū duoz iuuenū factū memorabile silere equū nō puto. Qui cū cōprehensi simulachris immolare cogereñt aiūt. Ducite nos ad aras. Et cū fuissent adducti: manus suas ardētī igni supponētes: si subtraxerim⁹ inquunt sacrificasse nos credite. Et q' ad vsq; caro oīs in ignē deflueret immobilē pdurarūt. Alij cū ad sacrificiū cādū q'rerent: sacrilegā pollutionē vitantes vitā p'cipitio finierūt: minore quidez tolerātie fiducia: sz cōseruāde fidei maiore cautela. In quib; ammirabilis quedaz z veneranda femia: pulchritudie pariter z pudicitia formosa: genere nobilis z copiosa facultatib;. Cui erant due filie virgines honeste sat; et ad matre pudicitie

regulam nutriti: specie sil' z morib; emula sibi p' pietate certantes: q's religiosa mater fm preceptū diuinū i tremore dñi educauerat. Sed p' his que supradiximus v'l nature vel institutionū bonis: prauoz hominū multa erga virgines: earūq; matrē cōtētio exagitabat: z summo studio summaq; vi perquirebant. Cūq; declinandi turbinis grā sui absentia pcurassent: agit oī intentione vt eaz presentia fieret. missi in hoc ipm milites: repertas eas venire. Antiochiaz cogunt. Sed cū purgētib; militib; vehiculo imposita iter agerent: talibus religiosa et pudica mater ad filias vti verbis. Scitis dulcissime mihi filie: quō vos in disciplina dei educauerim. scitis q' a parvulis deus vobis pater: deus nutritor: deus institutor extiterit et q' pudicitie z castitatis bonū ita mecum pariter dilexistis. vt nec oculus quidē vester vnq; sicut vobis conscia sum: lasciuo fuerit maculat⁹ aspectu. Quid igit nunc agimus: Videtis q' ista omnis vis aut a deo nos studeat: aut a pudicitia separare. Prostituent ergo publici lupanarib; mēbra: que aer pene ipse publicus habuit in cognita: Ne queso filie: quia nec tam parua nobis in deo fides est vt mortē ptimescam⁹: nec tam despecta pudicitia vt vire etia cū turpitudine cupiam⁹. Quin potius si placet qd i omnib; tenetis etiaz in hoc sequimini matris exemplū. Preueniamus impuras carnificum man⁹ z impudicoz p'prium incursum: mundūq; hunc qui nos ad impurā z impudicā cōpellit ac p'rahit vitā: pura z pudica morte damnem⁹. Cūq; talib; exhortationib; filias ad simile ppositū videret accensas: ad fluuium quendā in itinere positus venerūt. Ubi cū se humane necessitatis causa descendisse simulassent: z palulū custodes cogente naturali reuerentia se cessissent: adducti diligenti⁹ hinc inde vestib; minacis se fluuij rapidis iniecerūt fluentis. Sed z alie due virgines per oia insignes sorores: gñe nobiles: vita mirabiles p' me adhuc etatis: specie pulchre sat; sz aia pulchriores: ornate morib; magis q' monilibus: studijs apprime pbabiles: nō ferētes violari: publici edicti ac legib; castitatem: marinis se fluctib; demersere

De his que in Frigia apud pontum gesta
sunt: alijs quoque diuersis virorum ac mu-
lierum passionibus. **Capitulum. XIII.**

Dec apud Antiochia in regionibus
ho Pontii crudeliora gerebantur
Arundines acute quibusdam sub
unguibus digitorum infigebant. Alijs
plumbum igni liquifacitum ex dorso defusum
vsque ad loca pudenda quibus naturalis eges-
tatio procurari solet infundebat. Feminis que
ereci candentis fustes absque ulla humanitas
miserationis respectu ingerebantur pro pu-
denda viscerum et naturalium secreta membro-
rum. Sed quod faciamus quoniam appellationes ipse mi-
hi in admittis facinoribus desunt: et gestorum
scelerum nec vocabula quibus enumerari que-
ant inueniri possunt. Sustinebant tamen omnia fortis-
simi et purissimi martyres: cum optimi et procla-
ri iudices in eo solo sapientiam suam omnibus futu-
ram in admirationem censerent: si aliquid noue
crudelitatis supplicium: nouique generis inue-
nissent. Sed cum aliquando iam non ratione aut huma-
nitate: crudelitatis tamen nimietate satiati: respi-
cere ad immanitatem scelerum sui cepissent: de-
solatas urbes ciuibusque optimis: rura nu-
data cultoribus: orbatos filijs patres et pa-
teres liberis: ad clementiam se humanitatemque
conuertunt: edictumque principale proponunt: quoniam
fas non esset tot ciues in quibus fidei sui esset
obstinata persuasio morti tradere: placere
de reliquo ut si genus hominum nequaquam subiret
interitum. Quos tamen qui hanc spem professionis
teneret: dextris oculis ferro effossis: eis-
demque cauterio adustis: sinistro autem pro-
nihilominus cauterio debilitato: pro singu-
las quascumque puincias in eis ferrique metalla: vel
opis vel pene gratia deportandos. Hec fuit
clementia principalis que optimis ciuibus pro-
tulit. Sed illi quod de suis ut videbatur vel mo-
ribus vel vicibus agebant. iustis pro et sanctis vi-
ris corone precutis et patientie pabantur a
domino et saluatore nostro: pro his vel explorate
fidei creditum sibi: vel merita remunerate.
Sed sic omnes pro singulos enumerare non solum
difficile: sed et impossibile est quod tunc in pas-
sionibus carnis sue deo gloria dederunt:
ita omnes penitus omittere et ne paucorum
quodam noiatim facere mentionem satis vi-
detur ingratum. Paucos pro memorabimus:
et maxime ecclesiarum principes pro loca sua sin-
gulos martyrum gloria coronatos.

De prepositis ecclesiarum

Capitulum. XIII.

Ritum nobis in memoriam priorum
fulgens in regno christi martyr scri-
bat Anthimus Nicomedie episcopus:
capite cecisus. post hanc vitam et stu-
dijs se martyr Lucianus presbyter antioche-
nus: sed tunc apud nicomedia christi regnum re-
bus gestisque predicans. Apud thirus pro nobis
lissimus in martyribus: et a prima etate in christi in-
stitutionibus enutritus: tyrannio eiusdem ur-
bis episcopus Zenobius. Asidona presbyter. et
Siluanus emessanorum ecclesie episcopus: qui in
sua ciuitate bestiarum morsibus absumptus.
martyrum sociatus est chorus. In palestina.
pro primus Siluanus episcopus apud gazam: cum
plerisque clericorum in metallo autem faciens
qua draginta simul capite cecisus. Peleus ve-
ro et Hilus episcopi cum plurimis clericis igne
consumpti. In eorum numero habebatur etiam
cesariensis ecclesie flos nobilissimus: et fru-
ctus domi celestis Pamphilus. Apud alexan-
driam pro et pro omnem egyptum vel pro omnem The-
baidam primus velut lucifer quodam inter astra
conspiciens Petrus eiusdem urbis episcopus: do-
ctrina: moribus: et vita precipuus: et cum eo
presbyter Faustus et Dius et Ammonius:
nec merito. nec institutionibus: nec marty-
rio dispares: Fileas quoque et Esichius:
et Pachomius: ac Theodorus episcopi ex urbe
egypti: ceterisque cum ipsis innumerabiles no-
bilissimas pro tulere martyria. Quorum pro singu-
la agones describere ne nos oportet nostrum
iusto longius dilatemus: suis ciuibus qui
ad dicendum probe pollent: et presentes qui
tunc aderant derelinquo.

De mortibus persecutorum

Capitulum. XV.

Proterea perturbari statum nostrum et
crudeli vbius animaduersione va-
stari: eternum pro vigileque illum non latuit
oculum. Et quoniam dominus quidem tradiderat
familiam suam castigari paucis: cru-
enti pro immanitatis ministri deseruerunt in-
multis. Adest pro tinno vltima dei dextera: et il-
los quod pro modum pacem seruet ecclesie: cuius om-
ni prosperitate imperium gubernauerat: in tan-
tare pro mutationem deducit: ut augustus
ipse id vanitatis atque amentie pueniret quod
deposuit cum collega pariter augustus regnum
insignibus primati et plebes post imperium

Ecclesiastice historie

viveret. Ille ho qui ei secundus in honore: post modū etiā in p̄mis successor fuit: q̄ z incētor ac signifer nostre p̄secutiōis extiterat tam mult̄ varijsq; morbis z corpons tabe: atq; insania mentis afficeret. vt post lōgos atq; inextricabiles languores scelerū suorū furijis agitar̄: sponte v̄ tam nefariam proderet.

De his que extrinsecus acciderunt.

Capitulum XVI.

Sed z post modū: tūc ho i occiduis p̄tib; qd̄ Maximian⁹ q̄ et herculius deposuerat cōstantius regēbat imperiū. In duas nāq; procurationes rhomanū regnū fuerat diuisum. Sz is multa clemētia erga hoies. erga deū ho religioe maxima vtebat. Neq; ho ex cōsortij rabie regnū suū pioz sanguine maculauerat: neq; orationum dōmos et cōuenticula nostrorū: nec imitat⁹ Maximiani vesaniā hostili vastatiōe destruxerat: qui in potē cultores dei venerat̄ioni habuit z honori. Cū z merito religiosos pater religiosorū filiū Cōstantinū regni bene parti reliquit heredē. At ho Cōstantin⁹ post Cōstantiū statim vt rhomanū regni apicem ex paterna hereditate suscepit: mira quadā dei gratia ciuib; char⁹ exercitū acceptus: viris fortib; imitandus: facinorosus ho z ignavis terribilis fuit. In obseruatiā quoq; religionis longe etiā patrē vincere studuit. Cōstantino imperante Licinius qui eius germanaz acceperat vxorē affinitat̄ causa assumit̄ in imperiū. Sed z Licini⁹ cōmuni oīm sententia accitus in imperiū: augustus p̄nunciat. Que res Maximianū rebemēter offenderat: q̄ is tūc adhuc solummodo cesar in orientis partib; habebatur: neq; id vltra ferens vi raptū sibimet augusti nomē assumit. Maximian⁹ ho qui z herculius: quem paulo ante collegā fuisse Diocletianū z cu; eo imperij insignia deposuisse memorauim⁹: cū a filio Maxentio in vrberhoma tyrannidez tenente fuisset expulsus: ad Cōstantinū tanq; ad generū miseratōnis causa cōfugiēs: z in sidias ip̄i a quo religiose suscept⁹ fuerat molit̄. In q̄o turpiter dep̄hensus turpi⁹ perijt: ita vt post interitū statue eius atq; imagines auferent̄: z in edibus publicis

vocabula eius noīs mutarent. Vni⁹ igit̄ fili⁹ Maxenti⁹ qui in vrberhoma tyrannidez ceperat: primo velut inuitanda erga se plebis gr̄a: fidei nostre veneratores se esse simulabat: z ob hoc p̄secutiōes reprimi. omnesq; iniurias a christianis arceri iubet. Sed nihil in reliquis actib; suis: nihil in vita vel moribus quod ch̄ianis primū videret ostendit. In tāta etem flagitioz z scelerū fece: in tanto impunitat̄ sceno versabat vt nihil proius facinorū pessimorū ab eius nō dicas vita: sz vnus saltē diei actibus esset alienū. Deniq; senatoz z maxie nobiliū matronas publice abstrahit: atq; ad suā libidinē deduci imperabat: z post cōtaminationē viris suis reddi iubebat: nō tā expleta adulterij libidine q̄ mutata. Tant⁹ ho metus patres plebēq; oppresserat vt̄ ne hoc ip̄m quidē qd̄ metuerat palā ostēdere auderet: sed fe rebant insuetā seruitutem gemētes z alii quid p̄ libertate cogitare metu p̄hibebantur. cum ille nō iam ira sed libidine cedis agitaret. Deniq; qdā die imperat militibus suis exire p̄ plateas totius vr̄bis: vt oīes qui oc currisent cuius scannq; etatis z cuiuslibet sexus gladijs cederet. Innumereq; multitudies populi rhomanū nō hostiū sed ciuiū telis deiecte sunt. Senatores ho z hi maxime qui v̄ honorib; vel opibus clariores in curia videbant̄: cōfictis criminib; tanq; rei puniti p̄scriptiq; sūt. Addit ho etiā h̄ fastigiū scelerib; suis: z artis magice industriā sūmis studijs excolit. ad que ministeria explēda perquirebant̄ mulieres nobiles grauide z adhibite funestis aris medie scindebant̄. Rapiebant̄ et puuli infantes: corūq; exta viscerib; reuulsa p̄scrutabāt. Jugulabāt z leones: z nefandis q̄busdam cōment̄ ac p̄cantatiōib; demoniaca arte cōpositis: bella dicebāt p̄ hec arceri z credebat̄ vis fasq; regni p̄ nefas posse seruari. His vero malis oīmibus etiā illud addit̄: q̄ oēs qui per ceteras vr̄bes v̄ agros fuerāt tyrannica crudelitate deterriti dum nihil sibi ad vitam tutū putāt: relict̄ p̄ loca abdita z latebras eunt. Oīm studio arandē ferendiq; cessante tanta fames vr̄bē atq; oīa loca inuaserat: vt nihil reliqui ad vitē subsidium fieret.

De persecutionibus Maximini imperatoris.

Capitulum XVII

Forientis homo atque egypti partibus Maximinus simili per omnia crudelitate et vesania tyrannidem gerebat: ita ut alterum utpote in tyrannide socius etiam in sceleribus videretur imitari et nescires cui potissimum dare flagitiorum palmam deberes. eo sane Maximinus preire socius sceleris videretur. quod etiam publicos honores et maximos: magistrum magistrorum et malorum artium doctoribus decernebat. Simulacrorum quoque cultum satis superstitiose deditus erat. ita ut ne ad parvum quidem motum sine auguriis et divinationibus ac symbolis adquiesceret. Unde et vehementior adversum nos et gravior prioribus persecutor fuit. Uetera quoque delubra et olim etiam a studiosis cultoribus derelicta renouari oia iubet. sacerdotibusque et pontificibus per singulas puicias nobiles quosque et alios iam honoribus functos: ministris militaribus et salariis additis decernit. Nec mirum: qui et manifestos maleficos: vel rectores puiciarum: vel duces militum promoueret. Sed ad hoc huiusmodi vanitatis ministerium quo plurime copie auri argentique querebantur. Ex quo accidit ut omnes ubique puicie diuersis modis et occasionibus nudarentur: grauando censum: tributa multiplicando locupletiores quosque exquisitis aut etiam confectis iniuriis condemando. alios quo etiam proscribendo omnes pariter bonis paternis autisque familiis euoluebat. Unum auri montes ut ita dixerim congregatos: familiaribus suis ac satellitibus largiebatur. In conuiuibus quoque tam profusus erat: tanquam temulentus ut insanus mente captus et vini furore putaretur. et ea ebrius fieri iubebat: que die postera se iussisse nesciret. Delictis luxu: atque omni dissolutionum genere stultas turpissima suis militibus prebebat exempla. Denique quicquid lasciuie: quicquid petulancer: quicquid luxuriose gestum a rectoribus vel militum vel puiciaz fuisset: in ultimum cedebat ob imperatoris exemplum. Cui inter cetera etiam hoc singulare studium erat ne vlla non dico verberum: sed vel breue oppidum: absque adulterio nobilium matronarum que per loca fuissent reperte: vel corru-

ptore virginum preteriret. Talis hic tantusque vir qui pudicitie: honestatis: iusticie: ac totius equitatis hostis publicus erat: quid nisi etiam christianorum hostis et persecutor existeret. Aduersum quos tantum crudeliter exercebat: ut precessores suos vincere festinaret in scelere. Igneas laminas: truces bestias: maris profundum: obrucationes membrorum: effusionem oculorum: et singulis membrum specialia inferre supplicia gestiebat: cum tamen magis illi constantes et fortes inueniretur in tolerando: quam iste ingeniosus et callidus in exquirendo. Unicebat etiam sepius non solum a viris: sed etiam a feminis: qui verbo dei et fidei calore succense: ut femine quidem prebeant: sed ut viri fortes in certamine coroz nabant: mortem quippe propriam subire: imo vero et vltro expetere: quam corporis macula recipe malebat. Uerum cum duobus grauissimis dominis libidine et crudelitate preceps ageret. fixit apud Alexandria Dorothea quidam satis nobili ortu familia ingentibus diuitiis et spiritibus nobilibus pollens. Sed in ea ingenium atque industrie bonum: certarumque honestarum artium studia magis quam hec vigeant. Forme formosae et decoris gloria tanta ei fuit: ut mixta ac speciale in ea dei figmentum crederet. Sed illaque religioe animi et honestate vite pulchrior quam vultu corporis esse studebat: equissima mentis iudicio (quod puterum et decorum iter homines videbat) id potius deo consecrare quam vsui humano studuit indulgere: et virgo deo sacrata persistere. At ille qui diuina atque humana: libidine simul et crudelitate fedauerat. cognito solum forme non etiam ingenium ac propositi bono ad contaminandam virginem accipollendam ei castitatem animam intedit. Cōperto quoque christiana esset que secundum sua edicta pene magis quam libidini subicienda videbatur. in ambiguo positus estuare cepit: et in quam se partem verteret ignorare. Sed ubi dubios aios libido que ei latius dominabatur obtinuit: et expectantem virginem per martyrio ad supplicium rapi per occultos nuncios de stuz pro interpellauit: Illaque nefas sibi esse respondit: templum corporis sui quod semel deo consecrauerat: idolorum cultu aut libidinis contagione pollueret. pinde se quidem ad mortem paratam esse: a crudeli quo tyranno non decere blandum aliquid aut molle proferri. nec esse dignum resoluere erga se truces animi

mos: q̄s quotidie vndatim christianorū
profusus cruor duraret. Ad que respōsa
cum ille libidie accēsus acrius incalesce-
ret z nisi verbis adqueuisset viagere des-
cerneret. Om̄ib⁹ virgo pudicissima facul-
tatib⁹ suis domoq; ac familia derelicta:
noctu clam cū paucis fidissimis famulis
z cum amicissima sibi comite castitate dis-
cedit: atq; illusum tyrannū vanū amentē
q; dereliquit. Sed z alias plurimas nobi-
les mulieres simul ac virgines exemplo il-
lius adortus: sed z exemplo nihilomin⁹ il-
lius paratior ad mortē q; ad seruitutē
libidis nactus: crudelib⁹ supplicijs affi-
ci iubet. Que multo promptius et letius
q; ceteri omnes mortē subibant: eo q; du-
plices sibi coronas a domino pparadas
nō solū pro pietate: verumetiā p castitate
credebant. Sed in his relationibus posi-
tus silere equū non puto: etiā nobilissime
femine in vber rhoma mirabile factū So-
fronie: cui⁹ vir prefectus vrbis rhomē sub
Darentio tyrāno degebat. Qui cū de su-
pra dicte femie pulcritudine cognouisset (z
vt ei mos erat) missis stuporū ministr⁹ de-
duci ad se feminā iubet. Illa rem ad mari-
tū detulit. Qui cū cōpisset multa secū vol-
uēs: ad vltimū alci⁹ ingemiscēs z quid in-
quit faciemus: quib⁹ aut hec tolerāda sūt:
aut aīa ponēda: Tum illa vt maritū vidit
metu mortis pterritū pdidisse pudiciāz
suā: paululū ait his qui missi fuerant expe-
ctate docz cōposita (vt decet) z adornata
pcedā. De hinc ingressa cubiculū cū p̄ de-
fixis genib⁹ orasset: tāq; pudiciā suā deo
imolatura: pectus ac viscera correpto mu-
crone transuerberat: extremos h̄mōi nūci-
os ad tyrānūz p̄ assistētes famulas mittēs
tales ait magis placeāt ch̄iane femine ty-
ranno hoc modo in orietē siml atq; occi-
dēte: velut vno demōis spū armati z pari-
bus eis dēq; vicijs accēsio desueiebāt tyrāni
cū tū p hec ch̄ianorū p̄tus animi z p̄stātia
fidei. p̄batior z magnificētior redderet.

De his que in melius conuersa sunt.

Caplm XVIII

Sed cum per decem cōtinuos ānos
in orietis partib⁹ simul etiā Daxi-
mini p̄ncipis erga christianos fu-
isset crassata crudelitas z innume-

ra hominū milia deū verū colentiūz neci
dedisset: cumq; vires crudelitatis ac libi-
dinis sue indefinēter suggererz temulēria
z neq; consiliū: neq; satietas finē vllū aut
modum imponeret: adest cultoribus suis
diuina pudentia: z quos p̄ ignem p̄baue-
rat: educit rursus ad refrigeriū. Ipsū nan-
q; auctore sceleris vltio diuina corripuit
Et ille qui letis ac saginatis carnib⁹ ince-
debat supbus: inflatis subito viscerib⁹ so-
poratisq; distendit. In pfundiorib⁹ debic-
pectoris partibus abortū vuln⁹ totos in-
trinsecus viscerum secessus tabo sicut ser-
pente depascitur. Post etiam fistulis qui-
busdam in supficiē prurulentis meatib⁹
ad apertis de interiorib⁹ putrefacti vulne-
r⁹ venis ebullire vndati ce pit innumera p̄-
mūm multitudo. Fetor p̄o tā intolerabilis
erat: vt nullus omnino ne medicorū q;
dem propius posset accedere: q; carnis sa-
tis lete: et in omni luxuria nutrita: gratio-
rem ex corruptione nidorem putredis ex-
halabāt. Deniq; plerosq; medicorū q; nec
morbo aliquid mederi: nec vim fetoris to-
lerare possent: interfici iubet. In quibus-
cuz quidā iugulandus potius q; medica-
turus assisteret: inspiratus dō: cur inquit
imperator erras: z quod de⁹ infert ab ho-
minib⁹ putas posse reuocari. Acc hūan⁹
est iste morbus: nec a medic⁹ curatur. Sz
recordare quanta in seruos dei egeris: q;
q; in religionē diuinā impius z p̄phan⁹ ex-
titeris: et intelliges vnde tibi sine poscen-
da remedia. Nā z ego quidē mori cū cete-
ris potero: tu tū a medicis nō curaberis.

De his q; rursus in id ipm versa sunt.

Caplm XIX

Unc primū se Daximin⁹ hoīem
esse intellexit: z scelez suoz imani-
tate recordatus: primo oīz errasse
se z impie egisse p̄fitef: z velut sat⁹
facere incipit deo. Tū deide p̄nocat⁹ his
qui in officio publico sibi parebāt: legem
scribi z confestim emitti iubet: qua non so-
lum ch̄ianis desinat p̄secutio z arceat
omnis iniuria: verū z recificari eoz peru-
nit terent ecclesie: vt solitis cultib⁹ z obse-
cratiōib⁹ vacātes etiā p̄ p̄ius salute excel-
so supplicēt dō. Quib⁹ dicto cit⁹ p̄curat⁹
cōtinuo per singulas quasq; vrbes edicta

mittuntur: cōtinētia hunc modum. Imperator cesar galeri⁹ Maximin⁹ inuict⁹ augustus: pōtifer Maximus germanic⁹ Egyptiacus thebaicus: sarmaticus. quinques perficus. bis carpicus. sexies armenicus. medorum ⁊ adiabenorū victor. tribunicie potestatis vicies. imperator decē nonies. consul octies. pater patrie. pconsul. ⁊ imperator cesar Flavius. Valerius Constantius. Pius. Felix inuictus augustus pōtifer Maxim⁹. tribunicie potestatis imperator quinques consul. pater patrie pconsul. Inter cetera que p utilitate rei publice disponimus nos quidez pmo volueramus fm antiquas leges ⁊ publicā rhomane obseruantie disciplinam cūcta moderari: inter q̄ etiā hoc addere: vt christiani qui paternā religionē relinquerant: ad eam rursū reuerterētur. Verum qm iudicio quodam animi sui tanta eos obstinatio rei huius habuit: vt nullo modo redire vellent ad ritum religionis antique q̄ a maioribus fuerat instituta: sed eo magis p voluntate sua vnusquisq̄ legem sibi ipse constituit: ⁊ in locis diuersis plebs diuersa cōcurrūt. Lunq̄ p his a nobis ppositū fuisset edictū vt ad patrias leges redirēt et antiquitas constitutas plurimi eorum periculis se potius subicere mortēq̄ innumerabiles tolerare q̄ obedire preceptis talibus maluerunt. Et qm multos adhuc in eodem animi iudicio durare quidim⁹: ita vt nec dñs celestib⁹ honores debitum redderent: nec sue religioni satisfacere viderentur: respiciētes ad solitam mansuetudinē clementie nostre qua cōsueuimus omnibus hominibus dare veniam: libenter etiā erga hos indulgentiam nostram credidimus porrigendam. vt rursū sint christiani: ⁊ cōuenticula in quibus orare consueuerūt: extruant: ⁊ reedificēt: ita tñ vt nihil cōtra disciplinā publicā gerāt. Alijs hō epistolis iudicibus indicauim⁹ quid eos oporteat obseruare. Unde cōcessa hac nostra indulgentia exorare debent deū suū. p salute nra: ⁊ rei publice statu. vt oimō icolumi degēte republica et ipi securi agere i ppijs laborib⁹ possint. Nec de latio i grecū versa: nos rursū trāssudim⁹ i latinū. Sz p hęc qd psecutū sit videam⁹.

Explicat liber Octauus.

Incipit Liber nonus

historie Ecclesiastice cū caploꝝ a notatōe

De simulata indulgentia
Caplm. I.

Miscemodi

edictis imperialibus per omnes locū Asiē pōtiq̄ ppositis: velut ex ingentibus tenebris subito lumen refulsit. Sed Maximinus q̄ in orientis partibus cesar tyrānidē potit⁹ q̄ locū tenebat: tanq̄ crudelitatē sue materiā sibi subtrahi nō ferens: cū ei displiceret edictū: nec tñ audeat obistere: pponi publice legē ⁊ oibus in noticiā venire nō patit: verbo tñ iudicibus pcepit inducias christianis interim dare. Sed Sabinus q̄ p illud tēpus pfecture culmen regebat: omniū puinciarū iudicibus scribens: ⁊ plātā impatoris inferēs legem manifestū efficit cūctis id quod Maximianus obscurare tētauerat. Iudices vero p singulas ciuitates edicta mittētes: legē q̄ pferentes: relaxari cūctos qui tenebantur in carcere. quiq̄ in metallis: aut q̄buslibet vinculis asseruabant: omnes abscedere liberos iubent. Quibus ita gestis velut post nimia tempestatē si solis splendor celo redditus fuisset: ac terris duces populū nostri p singulas quasq̄ vrbes frequētare cōuentus: ecclesias istaurare: cōcilia agere: sacerdotia reparare: singlas q̄sq̄ ecclesias si cui quid desse videbatur instruere. Que cū ita gererēt: stupor ingēs habebat infideles gētiliū: de tāta tāq̄ subita puerfione rez. ita vt i admiratiōe ipa fateri cogerent magnū ⁊ solū deū rez. ēē quē christiani colūt. Hostroz hō si q̄ in agonibus fideliter ⁊ virilitē pdurauerant: cū omni fiducia ⁊ leticia agebāt. Si q̄ hō languid⁹ et ignau⁹ egerāt: cū omni humilitate ⁊ supplicatōe medicināz poscere ab his q̄ in columnes perstiterant properabāt: ⁊ per eos repropitiari sibi oipotētē deū supplicabāt. Jā hō illi q̄ de metallis fuerāt relaxati: venientes p vrbes singulas magnanimi sublimesq̄ icedebāt: ⁊ ineffabile leticiā atq̄ exultatōez dei eccl̄qs exhibebāt. toto itinere